

H.O. Lange-Prisen - en ny forskningsformidlingspris

Tale ved uddeling af den første H.O. Lange-Pris d. 18. september 2001

Af direktør for Det Kongelige Bibliotek, Erland Kolding Nielsen

Kære prismodtagere, kære gæster, kolleger og medarbejdere, mine damer og herrer.

På G.E.C. Gad a/s's og Det Kongelige Biblioteks vegne byder jeg Dem rigtig hjertelig velkommen til denne den første uddeling af en ny pris - H.O. Lange-Prisen. Det glæder os, at så mange på denne ellers lidt grå efterårsdag har haft lyst til at være med og festliggøre en begivenhed, som vi håber vil indtage sin naturlige plads i fremtiden mønster af faglige og forskningsmæssige hædersbevisninger.

Hvorfor gør vi det? Er der ikke priser nok, vil sikkert nogle spørge. Ja og nej er vort utvetydige svar. Der er mange forfatterpriser, hvoraf en del også må karakteriseres som forskningspriser. På bibliotekar Niels Jensens kendte oversigt på nettet (www.litteraturpriser.dk) er der opregnet over 100. Nogen finder ligefrem, at der er gået inflation i priser i takt med de litterære aktiers himmelflugt.

Der er tillige mange forskningspriser, også i Danmark, men det er langt sværere at skaffe sig overblik over disse, hvis man skulle ønske det. Danmarks Nationalleksikon er for en gangs skyld ikke til megen hjælp. Det har imidlertid været vor tese, at de talmæssigt har slagside til naturvidenskab, medicin og teknologi. Der er faktisk ikke ret mange inden for humaniora - uden for det

snævert litterære - og heller ikke i samfundsvidenskab, når det kommer til stykket. På den måde ligner landskabet for forskningspriser nobelprisstrukturen en hel del.

Derfor har indstiftelsen af en dansk forskningspris inden for humaniora været en gammel ide, som Det Kongelige Bibliotek har haft i mange år, men som først nu i et samspil og dialog med vor hovedsponsor i disse år, G.E.C. Gad, har kunnet realiseres. Og så blev det alligevel ikke en traditionel forskningspris med vægt på ordets første led forskning. Ved nærmere eftertanke fandt vi, at det skulle være en forskningsformidlingspris med vægt på det midterste led formidling, men naturligvis af forskning. Men denne definition har konsekvenser for kredsen af mulige prismodtagere, idet den derved ikke er begrænset til forskere. På den anden side er disse naturligvis heller ikke udelukket.

Der er ikke mange priser med hovedvægten på formidling. Den kendteste er vel Danmarks Radios Rosenkjærpris, der blev indstiftet i 1963.

På Det Kongelige Bibliotek finder vi det naturligt ud fra institutionens opgaver som Danmarks Nationalbibliotek, ældste universitetsbibliotek, d.v.s. både som en moderne forsknings- og kulturformidlingsinstitution og gammel humanistisk forskningsinstitution in our own right at kunne være med til at hædre god forskningsformidling på dansk.

Derfor indstifter vi „fra 2001 en årlig pris, der gives for fremragende formidling af forskning inden for de humanistiske eller samfundsvidenskabelige fag eller undtagelsesvist inden for naturvidenskab“ (Statutter for H. O. Lange-Prisen, Det Kongelige Biblioteks Og G. E. C. Gads Forskningsformidlingspris, § 1).

„Prisen tildeles en person, en gruppe af personer, en institution el. lign., der gennem et enkelt værk, et livsværk, et kollektivt værk eller andre formidlingsformer har ydet en fremragende formidlingsindsats i Danmark af dansk eller udenlandsk forskning. Modtagerkredsen er ikke begrænset til forskere“ (§ 2). Det vil også sige, at prisen ikke bare kan uddeles for formidling i traditionel bogform, men også f.eks. til journalister, det være sig både sådanne, der betjener sig af den skrevne dags- eller fagpresse, og dem, der bedriver forskningsformidling gennem radio eller fjernsyn. Med den udvikling, formidlingsformerne har undergået de seneste 75 år, finder stifterne det væsentligt at understrege dette aspekt. „Prisen uddeles hvert år d. 15. september på Diamantens fødselsdag eller nærmest følgende tirsdag“, d.v.s. i år i dag (§ 4).

Prismodtageren eller -ne udvælges af en priskomite på ni sagkyndige, der tilsammen dækker et bredt fagligt spektrum, bestående af Det Kongelige Biblioteks forskningschef, afdelingscheferne for de seks faglige samlingsafdelinger samt to medlemmer udpegede af G.E.C. Gad: Professor, dr. theol. Holger Bernt Hansen, næstformand i Gads Fond, og chefredaktør Marianne Moring. Fra Det Kongelige Bibliotek har det været forskningschef, dr. phil. John T. Lauridsen, der har været komiteens formand, og lederen af Danske Afdeling, førstebibliotekar, dr. phil. Grethe Jacobsen, af Håndskriftafdelingen, overarkivar Ivan Boserup, af Musikafdelingen, førstebibliotekar Niels Krabbe, af Kort- og Billedafdelingen, førstebibliotekar Ingrid Fischer Jonge, af Orientalisk og Judaistisk Afdeling, førstebibliotekar Stig T. Rasmussen og af Universitetsbiblioteksafdelingen, førstebibliotekar Charlotte Rohde.

Priskomiteen skal indstille tre sideordnede prismodtagerforslag til Det Kongelige Biblioteks og G.E.C. Gads direktører, der foretager det endelige valg blandt disse tre muligheder. Jeg skal understrege, for at ingen skulle få den helt uberettigede mistanke om, at det var Det Kongelige Biblioteks forskere eller Gads Forlags forfattere, der skulle have en fortrinnsstilling, har priskomiteen i år arbejdet ud fra den forudsætning, at der ikke kunne indstilles kandidater med særligt tilknytningsforhold til Det Kongelige Bibliotek eller Gads Forlag. I fremtiden vil de naturligvis kunne indgå på linie med alle andre.

Prisen navngives efter H.O. Lange (1863-1943), Det Kongelige Biblioteks navnkundige overbibliotekar 1901-24, der både som biblioteks- og universitetsmand ydede en fremragende forsknings- og formidlingsindsats i flere af disse ords betydninger over et bredt felt fra ægyptologi, bog- og biblioteksvæsen til folkebibliotekernes og folkeoplysningens udvikling, og dermed satte sit præg på den kulturelle udvikling i første halvdel af det 20. århundrede med virkninger, der rakte langt længere frem. Hans indsats var om noget foreningen af en betydningsfuld forskningsindsats på områder, den brede offentlighed næppe den gang heller havde nogen særlige forudsætninger for at forstå - så eksotiske områder som ægyptologi og inkunabelforskning - men også af en formidlingsindsats gennem folkeoplysning og skabelsen af institutioner som forudsætning for folkeoplysning og det, vi i dag kalder forskningsformidling.

På det første almindelige danske biblioteksmøde, som blev afholdt i forbindelse med landsudstillingen i Århus d. 4. august 1909, holdt overbibliotekar H.O.

Forskningsformidlingsprisen har navn efter Det Kongelige Biblioteks overbibliotekar fra 1901-24, Hans Ostenfeldt Lange. (Det Kongelige Bibliotek, Billedsamlingen).

Lange et foredrag, „Bibliotekssagen uden for København“, der er blevet berømt, fordi det fik skelsættende betydning for udviklingen af det folkebibliotekssystem, som siden har gået sin sejrsgang over hele landet, og som sammen med uddannelsessystemet har været en af de vigtigste forudsætninger for, at forskningen og forskerne overhoved har haft et bredere publikum at formidle til - i hvert fald i traditionel bogform - og forlagene tillige i mange år en sikker afsætningskilde til også af såkaldt smal litteratur. Dette foredrag er bibliotekssagens klassiske foredrag, der siden hen gang på gang er blevet citeret og berømmet for dets profetiske fremsyn.

Det var også H.O. Lange, der som den første så betydningen af, at Nationalbiblioteket, selvom det primært havde opgaver som forskningsbibliotek, også havde en formidlingsforpligtelse. En demokratisering af adgangen til at se og opleve den nationale kulturarv var for H.O. Lange en meget væsentlig ting. Året før talen på biblioteksmødet i Århus åbnede H.O. Lange således den første udstilling i et dansk bibliotek med klenodier fra kulturarven. I datiden var det en epokegørende nyskabelse inden for rammerne af et nationalbibliotek i Nordeuropa.

Der er således mange grunde til at hædre og mindes H.O. Lange ved at opkalde en forskningsformidlingspris efter ham. En betydelig forsker, en uovertruffen biblioteksmand, en organisator af rammer

for folkeoplysning - foruden meget andet, jeg ikke skal komme ind på i dag.

Vi håber og tror naturligvis, at H.O. Lange-Prisen gennem den første og de kommende tildelinger må få den plads, vi synes, der bør tilkomme den både i forskningsverdenen og i offentligheden. Vi håber og tror, at den vil blive påskønnet for sit særlige formål, og at den bro, den prøver at bygge over den kløft, der ofte adskiller forskning med stort F og formidling med lille f, vil fremstå med styrke og skønhed i prisernes bakkede landskab, og at den vil inspirere mange til at gå over denne bro. Vi har selv anlagt et højt kvalitetsniveau, og prisen går første gang til et formidlingsprojekt, der om end det er ret specielt - selvom det ikke er helt enestående - ifølge anmelderne har anlagt et svimlende højt ambitionsniveau.

Og sidst, men ikke mindst håber vi, at den må blive til ære, glæde og fortsat inspiration for prismodtagerne. Men æren er i sig selv som bekendt - med en let omskrivning af et gammel ord - ikke bare det fagreste, men også det magreste træ i skoven. Prisen er på kr. 50.000, ikke mindst takket være vort samarbejde med G.E.C Gads Fond, Forlag og Boghandel, uden hvis støtte sagen næppe var blevet gennemført.

Hjertelig velkommen. Jeg giver nu ordet til adm. direktør Søren Lang, G.E.C.s Fond, der vil løfte sløret for den første prismodtager og motivere valget af denne.

H.O. Lange-Prisen - prismotivering

Prismotivering af professor Peter Ulf Møller indgik i talen, som administrerende direktør Søren Lang, G.E.C. Gad's Fond, holdt ved prisoverrækkelsen:

H.O. Lange-Prisen gives for fremragende formidling af forskning inden for de humanistiske eller samfundsvidenskabelige fag eller undtagelsesvist inden for naturvidenskab. I år går prisen til seniorforsker, mag. art. Lars Poulsen-Hansen og tidligere viceskoledirektør Holger Scheibel i fællesskab, for deres fremragende udgave af den russiske digter Krylóvs samlede fabler på dansk.

Ivan Krylów er lidt tidligere end H.C. Andersen. Han blev født i 1769 og døde i 1844. Men Krylów og hans fabler har en plads i russernes bevidsthed, som på mange måder kan sammenlignes med H.C. Andersen og hans eventyr herhjemme. Allerede Georg Brandes gjorde opmærksom på parallellen og sammenlignede H.C. Andersen-statuen i Kongens Have med Krylów-statuen i Sommerhaven i Sankt Petersborg. Børn og voksne i de to storbyer har hver deres hyggelige digterfigur at gå tur til. Statuen i Sankt Petersborg forestiller en rar, rund mand, der sidder med en opslået bog, altid parat til at tage imod de små, uanset årstid og vejrlig. Russerne kalder ham ømt for „bedstefar Krylów“. Hans fabler er stadig pensum i skolen og traditionelt stof til højtlesning hjemme fra et tidligt alderstrin. Men Krylów er også - nogen vil endda sige især - for voksne. Moralen i fablerne viser en livsklog, vittig og til tider ganske hårdkogt iagttagelse, for hvem ingen menneskelig

dårskab er fremmed. Mange af hans prægnante formuleringer er blevet stående vendinger og bevingede ord i det russiske sprog. Fablerne hører til russernes fælles referenceramme. Turgenev anbefalede ligefrem udlændinge at læse Krylóvs fabler, hvis de ønskede at forstå den russiske nationalkarakter.

Det er fristende at følge Turgenevs opfordring. Både børn og voksne elsker jo at underholde sig med dyr der opfører sig som mennesker. Tænk blot på „Anders And og Co.“ og „Dyrene i Hakkebakkeskoven“. Sådan har det altid været. Fabelgenren hører til de ældste i litteraturens historie, med rødder tilbage til oldtiden, til græske Æsop og latinske Fædrus. Fransk-mændene har deres La Fontaine, vi danske har, ikke at forglemme, vores H.V. Kaalund, og russerne har altså deres Krylów. Men i praksis har det været vanskeligt for udlændinge at følge Turgenevs råd og læse Krylóvs fabler, med mindre man ligefrem kunne russisk. Mens H.C. Andersen skrev eventyr i prosa, som trods alle vanskeligheder kan oversættes, skrev Krylów fabler på rimede vers, som ikke kan oversættes, kun gendigtes. Kun få af versionerne på hovedsprogene yder ham retfærdighed, og hvad angår oversættelser til dansk har situation hidtil været direkte begrædelig. En snes fabler, genfortalt i flad prosa og udgivet på vores tipoldeforældres tid, er stort set hvad der forelå herhjemme ved udgangen af det 20. århundrede. Men med Lars Poulsen-Hansen og Holger Scheibels udgave kommer så pludselig det hele på én gang: Samtlige Krylóvs 198 fabler i en ambitiøs og meget vellykket dansk gendigtning, med et forbilledligt kommentar-apparat og med et væld af illustrationer fra forskellige perioders russiske udgaver af klassikeren. Det har været værd at vente på. Vi har i det herrens år

2001 fået en Krylów-udgave, som ingen anden nation uden for Rusland har magen til. En usædvanlig samstemmig presse har da også karakteriseret bogen som en begivenhed.

Begivenheden er skabt af et makkerpar, der i usædvanlig grad har kompletteret hinanden. Lars Poulsen-Hansen er slavisk filolog og ekspert i Rusland og russisk sprog. Det er ham der tolker, når der er celebre russiske besøg i Danmark, eller når danske delegationer skal have en rigtig professionel tolk med til Rusland, og vi ser ham også regelmæssigt som oversætter og kommentator i fjernsynet. Holger Scheibel er en gudbenådet versemager som i øjeblikket redigerer en ny rimordbog, og intet under, for den mand kan rime på alt hvad der rører sig. Hans klare og behagelige stemme har i tidens løb lydt i mange skoleradioudsendelser, og han har desuden indlæst snesevis af bøger på kassettebånd til Danmarks Blindebibliotek. Poulsen-Hansens stemme er også god, og den har regelmæssigt kunnet høres i samklang med Scheibels, når Studenter-sangerne trak op med „Kornmodsglansen“ og det øvrige repertoire. Deres samarbejde om Krylóvs fabler skal ifølge pålidelig kilde være aftalt under en korprøve.

I makkerskabet har de så at sige repræsenteret henholdsvis et apollinsk og et dionysisk princip. Poulsen-Hansen har lagt ud med en pinlig korrekt og gennemkommenteret oversættelse af de russiske tekster, med angivelse af metrum og rimskema. Dette materiale har Scheibel så sluppet sin versifikatoriske virtuositet løs på og sat sprogligt liv i, med en rap tone af Wessel og Baggesen, og med en balance mellem gammelt og nyt, mellem pastiche og kvikke moderniteter. Resultatet er så blevet

sendt tilbage til ækvivalenskontrol hos Poulsen-Hansen, og efter et antal brydninger mellem den sproglige galophest og den filologiske vognstyrer er den færdige version så blevet endelig godkendt.

Ambitionsniveauet har, som en anmelder skrev, været svimlende højt. Fabelsamlingen er komplet og ordnet i ni „bøger“, som i den kanoniske russiske udgave fra 1843, den sidste Krylów selv redigerede. Gendigtningen har ufravigeligt bevaret originalens versifikation. Hver verslinje har samme metrum, samme antal versfodder pr. linje og samme rimskema som originalen - og alligevel følger gendigtningen også på indholdsplanet den russiske tekst imponerende tæt. Der ligger en minutøs tekstanalytisk forskningsindsats bag denne høje grad af ækvivalens i både indhold og udtryk. I sit efterord om oversættelsesprincipperne citerer Holger Scheibel betegnende nok Stravinskys ord om hemmeligheden ved den bundne form: „Jo mere tvang man pålægger sig selv, desto mere befri man sig for de lænker der hæmmer ånden“. Det har været makkerparrets motto, og resultatet er et flot vidnesbyrd om, hvordan kreativitet kan befordres af skrappe formkrav. Det sikreste kendetegn på den vellykkede formidling er den lethed, der er over Krylóvs fordanskede vers. Læseren mærker ikke, hvor svært det har været.

Der ligger også en vellykket forskningsformidling i Lars Poulsen-Hansens udførlige noter til hver enkelt fabel. De trækker på et stort spektrum af litteraturen om Krylów og oplyser alt hvad hjertet kan begære om den enkelte fabels tilblivelse, dens eventuelle gæld til forgængerne Æsop, La Fontaine med flere, dens publikationshistorie,

herunder censurproblemer, dens reception, foruden dens særlige finter og finurligheder. Illustrationerne - og dem er der mange af - er heller ikke blevet overladt til tilfældet. De er omhyggeligt udvalgt af makkerparret under en studierejse til russiske arkiver og billedsamlinger. Dertil kommer, at forlaget - Museum Tusulanum ved Københavns

Universitet - har taget sig kærligt af sagen og produceret en bog som det er en glæde at tage i hånden, og så endda til en overkommelig pris. Det er svært at komme uden om ordet „eksemplarisk“ i forbindelse med denne udgave af en hidtil uformidlet sværvægter blandt de russiske klassikere.

Russeren Ivan Krylòvs fabelsamling er fra første halvdel af 1800-tallet. En komplet udgave med alle 198 fabler foreligger for første gang i dansk gengivelse. (Illustration fra bogen).

H.O. Lange-Prisen - Takketale

Af tidligere viceskoledirektør Holger Scheibel

I dag har vi to fået H.O. Langes Pris,
den første nogensinde.
Det er vist vanskeligt at finde
så smukt og vægtigt et bevis
som den på de forenede strabadser
med en formidling af Krylów,
blandt danskere et næsten ukendt stof.
Men pludselig at regnes med i hædersklasser,
har været noget af et chok,
naturligt nok!

Det værste var dog at vi skulle tie stille
i måneder. Dén rolle var det svært at spille
for venner og familie, men det gik
ved brug af passende, neutral mimik.

Nu et par ord om den benyttede teknik:
Iván Krylów skrev fabler i det gamle Rusland
og revsede med dem sit folk - selv tsarens husstand.

De elskede hans skarpe vers,
især når de kom fine folk på tværs.
Når hans satirer nu er blevet danske,
er skylden dette oversætterpars:
for maset med at sproget slutter som en handske,
står Lars,
og den der finder rim og som fortolker,
er Holger.

Sådan var rollerne fordelt,
men resultaterne er fælles - fuldt og helt.
Til en begyndelse blev det vi gjorde,
alene udført con amore,
men samarbejdet blev en spore
til at fordybe sig i denne store,
vidunderlige fabeldigters værk,
og skridt for skridt blev selvjustitsen stærk:
hvis det sku' frem på dansk i bogform,
var det nødvendigt med den samme sprognorm
med den sarkasme, med den ironi
som russeren har brugt, fordi

først da - med rimene sat ind de samme steder,
med hvasse udtryk i en kort replik
og trofast hensyn til Krylóvs metrik
fik fablerne de bedste klæder.

De glæder

det gav os, oversteg så langt det fælles slid.

Det var sgu skægt at gi' dem bid!

Desuden har vi inviteret

til grundigt indblik i historien bag:

hvornår, hvorfor, hvordan er systematiseret.

Af no'n er bogen kaldt en tæskelækker sag!

Så står man her og skal ha' takken formuleret
med egne små, forkomne ord.

Hvor findes så en samlet metafor

for det vi føler, at vi har præsteret?

Naturligvis hos selve mesteren Iván -

en af hans fabler gør det klart hvordan!

Som fællerne er den en kort og knap novelle,

den er på 24 vers i alt,

ja, linjer altså! Kort fortalt

og med respekt at melde

er dens personer bare to slags sten:

en diamant og så en mer sædvanlig én.

Hvordan det gik dem, skal I høre

hvis I som pater Joseph låner mig et øre.

„Det skete at en købmand helt tilfældigt fandt
en kostbar sten i vejens støv - en diamant.

Den blev galant

bragt op til tsaren

som købte den med kommentaren,

at kronen så blev endnu mere elegant.

En sten der hørte om juvelens lykke

og også gerne så sig selv i tsarens smykke,

gav bondemanden der passerede, et tegn:

„Du er fra denne egn,

tag mig til staden - jeg vil op at køre!

Hvorfor dog ligge længselsfuldt i regn og pløre?

Vor diamant er højt berømmet, men

jeg fatter ikke at den kom til pryd og ære!

Den lå og flød i snavset - hvordan kan det være?

Den er en sten som jeg, den er min gamle ven.

14

Den danske udgave af Krylóvs fabler er forsynet med originale tegninger, litografier og træsnit af russiske kunstnere. Illustration til fablen „Katten og kokken“ stammer fra Institutet for Russisk Litteratur, Skt. Petersborg.

Bring mig derhen! Hvem ved? Hvis blot jeg kunne flyttes,
er det sandsynligt at jeg også kan benyttes.“
På læsset kom den, vognen trillede på ny
af sted imod den store by.
Det var vel rimeligt og helt retfærdigt, fandt den,
om den fik plads hos diamanten;
dog, stenens livsløb blev ikke helt så smukt:
den kom i gadens stenbro, men den blev da brugt.“

Måske er vi to brosten nu i bogens gade,
klemte ned i underlagets grus.
Langs gaden ligger hus ved hus
som ædelstenes kavalkade:
roman og digt og skuespil
(de fleste ved hvad dé kan bruges til!);
for nylig kom der nok en bygning - acceptabel -
med dette mere sjældne dørskilt: - 'fabel'.
Et kig ad gadens perspektiv
bekræfter at der - eller er jeg blot naiv? -
behøves både sten og diamanter
i litteratur. -

At vi - som debutanter -
har gjort en tålelig figur,
har endnu én særdeles vigtig årsag:
et rygstød fra Museum Tusulanums Forlag,
en hjælp som det er få forundt;
de troede på at vort projekt var sundt.
Den tiltro har vi også mødt fra andre sider,
fra fonde og personer. Tak for det!
Succes?

Det er en flad cliché:
man kneb sig lidt i armen sommetider!
Men denne dag er dog alligevel
- skønt ikke helt i samme klasse som Nobel! -
rekorden.

Her blev vi hædret for importen,
og derfor vil vi gerne sige tusind tak
til Gad med Fonden for at dette tomandssjak
var det, I foretrak!

Dér glemte jeg omtrent - minsandten! -
en tak til komiteen fra os og fabulanten
og endelig til - Diamanten!

Prisuddeling i Dronningesalen på Det Kongelige Bibliotek. Øverst fra venstre: prismodtager, seniorforsker, mag. art. Lars Poulsen-Hansen, adm. direktør Søren Lang, G.E.C. Gad A/S, og direktør for Det Kongelige Bibliotek, Erland Kolding Nielsen. Nederst til venstre ses den anden af de to prisvindere, tidligere viceskoledirektor Holger Scheibel. (Foto: Det Kongelige Bibliotek).

H.O. Lange-Prisen - Takketale

*Af seniorforsker, mag. art. Lars Poulsen-
Hansen*

Direktør Erland Kolding Nielsen og
direktør Søren Lang! Mine damer
og herrer!

Selvom Holger Scheibel netop
har takket for prisen på begges vegne, vil jeg
gerne her føje min personlige prosatak til
den versificerede.

Men ellers er mit ærinde et
andet. Jeg vil rette en speciel tak til Det
Kongelige Bibliotek.

Da vi begyndte vores arbejde
med Krylóvs fabler, skete det på grundlag af
to sovjetiske kommenterede folkeudgaver af
fablerne som jeg havde i min bogsamling.
Jeg havde ikke på forhånd undersøgt hvad
Det Kongelige Bibliotek havde af videnska-
beligt kommenterede udgaver af Krylów eller
af bøger om ham. Det viste sig heldigvis at
huset her rådede over det fornødne til hjælp
for oversættelse og kommentarer. Og det var
en særlig glæde for mig at biblioteket havde
Kenévitjs kommentarer til fablerne fra 1868
som var blevet anskaffet gennem den
udmærkede institution I.D.É. - Danmarks
institut for international udveksling af
videnskabelige publikationer. Stor tak til de
fagreferenter der har sørget for det.

Disse og andre bøger var særdeles
nyttige, for jeg var jo ikke så privilegeret som
den franskmænd der i 1822 udgav et udvalg
af fablerne på franske vers i Sankt Petersborg
og i en note til fablen „Ulven og hyrderne“
(6, I) skrev: „L'auteur m'a dit avoir imité du

grec cette petite fable“. (Forfatteren har
fortalt mig at han har efterlignet denne lille
fabel fra græsk). (I parentes bemærket har
Det Kongelige Bibliotek ikke denne franske
udgave - den fik jeg af en god slavistkollega
ved præsentationen af vores bog).

Hvad kommentarer angår, så må
jeg nu bagefter sande at man kan komme til
at skrive sådanne uden at gøre sig klart hvad
de egentlig indebærer. Det gælder min
kommentar til fablen Rageknivene (8, VII).
Her skriver jeg at denne fabel formentlig var
den første Krylówfabel det danske publikum
kunne læse på dansk. Den stod trykt i en
prosaoversættelse i Kjøbenhavnsposten den
24. september 1829 hvor H.C. Andersens
digt „Dødsøjeblikket“ stod på forsiden. Og
det var for så vidt tilstrækkeligt. Men i
eftertanken kunne der have stået meget
mere.

Jeg anførte oplysningen om
Andersens digt som et kuriosum uden at
tænke nærmere over professor Peter Ulf
Møllers fornøjelige sammenligning af Krylów
og H.C. Andersen i forordet - og uden at
overveje om Andersen kendte Krylów (at
Krylów skulle kende H.C. Andersen var jeg
intetsteds stødt på). H.C. Andersen blev
først omtalt i Rusland i 1838, og den første
oversættelse forelå i 1845, året efter Krylows
død, nemlig Improvisatoren, der også var
den første bog af Andersen der blev oversat
til tysk (i 1835).

Men at Andersen kendte Krylóvs
navn, det står jo faktisk i
kommentaren. Med vort
kendskab til H.C. Andersen kan jeg vist
godt tillade mig at antage at han har set
hvad der i øvrigt stod i den avis, hvor hans
seneste digt var placeret på forsiden, og altså
formentlig har læst prosagengivelsen af
fablen og ledsageteksten. Kjøbenhavn-

posten var på fire sider i tabloidformat med to spalter på hver side. Efter H.C. Andersens digt fulgte en lang omtale af anmeldelserne af førsteopførelsen af Rossinis Wilhelm Tell i Paris som nok kan have interesseret den teaterglade digter. Herefter stod på side 3, anden spalte, „Rageknivene“ med en kort præsentation af Krylów som „en af Ruslands meest yndede digtere“, og på bagsiden var der petitnyheder, såsom at kongefamilien i begyndelsen af oktober ville vende tilbage til hovedstaden fra sommerresidensen Frederiksberg Slot - også en nyhed der kan have fanget Andersens blik. Der er ingen grund til at tro at Andersen skulle have sprunget fabeln over i dette nummer af den avis som tidligere havde trykt hans arbejder. Så meget desto mere som han havde skrevet Dødsøjeblikket kort forinden, nemlig natten mellem den 18. og 19. september 1829 under stærkt indtryk af F.C. Sibberns bog „Psychologisk Pathologie“ (1828) som han havde læst i løbet af den 18. - altså i dag for 172 år siden. Man kunne således meget vel tænke sig at dette nummer af Kjøbenhavnsposten var blevet omtalt i Andersens dagbøger, men beklageligvis findes der ingen dagbøger fra hans hånd fra perioden 1826-1831.

Alt dette kom jeg til at tænke på da Holger Scheibel og jeg ved et af de foredrag vi allerede har holdt om vores Krylówbog, af en tilhører fik at vide at den tyske naturforsker og digter Adelbert von Chamisso (1781-1838) skulle have gjort eventyrdigteren opmærksom på fabeldigteren. Det kunne godt være tilfældet. H.C. Andersen besøgte Chamisso i Berlin i 1831 og 1834 og brevvekslede med ham. Og Chamisso havde været sammen med russere på Kotzebues store Stillehavs-ekspedition i årene 1815-1818. Jeg har

siden sat himmel og jord i bevægelse for at få denne oplysning bekræftet - og det er i sig selv en lang og spændende historie som jeg må lade ligge i dag - men det er endnu ikke lykkedes. Jeg kan dog sige, at ifølge lederen af H.C. Andersen-Centret i Odense, dr.phil. Johan de Mylius, har Andersen selv ikke efterladt sig noget skriftligt vidnesbyrd om sin russiske kollega.

I sin „Fodreise fra Holmens Kanal til Østpynten af Amager“ kommer Andersen i en given situation ganske vist til at huske på „den russiske Digter, der saa gjerne læste sine Digte for alle Mennesker, men da de derfor flyede ham som Pest, saa han ikke længer havde en eneste Tilhører, gav han sin Sjæl til Fanden, men da denne gode Mand havde hørt ham i to Aftener, tog han, paa den tredje, Flugten igjennem Skorstenen, og lod sin Hale i Stikken, da Poeten vilde holde ham ved den“. Kommentaren giver ikke noget bud på hvem det kan være, men det kan i hvert fald ikke være den folkekære bedstefar Krylów. - Sådan kan formidling føre én dejlig vidt omkring.

Men tilbage til min tak til huset her. - Én Krylówudgave mangler dog inden for disse vægge, nemlig den første sovjetiske udgave af Krylóvs samlede værker i tre bind fra 1945-46 der blev til på foranledning af Folkekommissærernes Råd (altså den sovjetiske regering) i anledning af 100-året for Krylóvs død i 1844 og kom i 30.000 eksemplarer. Det er en videnskabelig udgave med et stort noteapparat, hvor der blandt andet anføres forskellige udkast til og udgaver af fablerne. Kommentarerne glider dog i tidens ånd let hen over de kendte og mulige udenlandske forlæg til en række af fablerne, og udgiveren Stepanov blev i mange henseender underkastet hård kritik af Mogiljanskij der ti år senere stod for en

endnu fyldigere videnskabelig udgave af fablerne. Men Stepanovs udgave udmærker sig ved også at indeholde store dele af Krylóvs korrespondance med privatpersoner og offentlige myndigheder.

Denne mangel i KB's samlinger vil jeg gerne råde bod på. Efter udgivelsen af

vores Krylóvbog er Stepanovs udgave kommet i min besiddelse, og jeg vil nu gerne have lov til at overrække den til Erland Kolding Nielsen som tak for lån af de Krylóvbøger der allerede findes her.

Krylów, Ivan: Fabler. På dansk ved Lars P. Poulsen-Hansen og Holger Scheibel. Museum Tusulanums Forlag, Københavns Universitet. 2001. 309 s. Ill. ISBN 87-7289-676-0. Kr. 275,-

Illustration til „Den kræsne jomfru“. Værkets første bog, syvende fabel.